

02.07.2026- 60 ROCZNICA ŚMIERCI JANA BRZECHWY



(1898-1966)

Krótką notatka o JANIE BRZECHWIE

Jan Brzechwa, właściwie Jan Wiktor Lesman, urodził się 15 sierpnia 1898 w Żmerynce (dziś na Ukrainie).

Dzieciństwo oraz wczesną młodość spędził w Rosji, przenosząc się często wraz z rodziną w związku ze zmieniającymi się miejscami zatrudnienia ojca, który pracował na kolei. W latach 1907–1913 uczył się w Kijowie. Następnie kształcił się w prestiżowym gimnazjum Zakładu Naukowo-Wychowawczego Ojców Jezuitów w Chyrowie. Egzamin dojrzałości zdał natomiast w Piotrogradzie (Sankt-Petersburgu) w 1916 r. Dwa lata później wraz z całą rodziną przeniósł się do Warszawy. Rozpoczął studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Naukę jednak szybko przerwał i jeszcze przed końcem 1918 r. wstąpił ochotniczo do 36. Pułku Piechoty Legii Akademickiej. Walczył w wojnie polsko-bolszewickiej, za udział w której został odznaczony Medalem Niepodległości. Po demobilizacji podjął w 1920 r. studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. Po ich ukończeniu zajął się zrobieniem specjalizacji w prawie autorskim. Jako ekspert w tej dziedzinie był współzałożycielem Związku Autorów i Kompozytorów Scenicznych, a w latach 1924–1939 jego radcą prawnym.

Brzechwa zadebiutował jako poeta w 1915 r., wierszami drukowanymi w petersburskim „Sztandarze”. Kilka młodzieńczych wierszy zamieścił później w kijowskich „Kłosach Ukraińskich”, dostał nawet nagrodę za wiersz poświęcony zmarłemu w listopadzie 1916 r. Henrykowi Sienkiewiczowi.

Podczas studiów w Warszawie dołączył do znanych kabaretów, pisząc piosenki i skecze m.in. dla kabaretu Miraż, teatru literackiego Qui Pro Quo (obok Juliana Tuwima i Mariana Hermana), Czarny Kot, Morskie Oko i Sfinks.

W 1926 r. wydał tomik poezji *Oblicza zmyślone*. Zawarte w nim wiersze były porównywane do twórczości Bolesława Leśmiana. Natomiast w kolejnym tomiku – wydanych w 1929 r. *Talizmanach* – dostrzegano zbytne inspiracje utworami Kazimierza Wierzyńskiego.

Doceniono dopiero wydany w 1935 r. tomik *Piołun i obłok*, za sprawą którego nazywano go „Najśpiwniejszym poetą”. Ukazał się on kilka miesięcy po śmierci Józefa Piłsudskiego i autor umieścił w niej poświęcony Marszałkowi cykl „Imię wielkości”.

J. Brzechwa w 1938 r. opublikował swój pierwszy zbiór wierszy dla dzieci *Tańcowała igła z nitką*, zawierający znane i do dziś czytane utwory, np. *Pomidor*, *Na straganie* czy też *Żuraw i czapla*. Rok później ukazał się kolejny tomik dla dzieci *Kaczka Dziwaczka, ze Znakami przestankowymi* czy *Sójką*.

Podczas II wojny światowej powstał *Pan Drops i jego trupa* oraz jego najpopularniejsza powieść *Akademia Pana Kleksa*, która doczekała się kontynuacji: w 1961 r. Brzechwa napisał *Podróże Pana Kleksa*, a w 1965 r. *Tryumf Pana Kleksa*. Na podstawie serii powieści w latach 80. XX wieku nakręcono filmy fabularne. Ponadto w 2023 r. powstała druga ekranizacja *Akademii Pana Kleksa*.

Po wojnie podjął praktykę adwokacką. W latach 1945–49 był radcą prawnym Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” w Łodzi oraz stowarzyszenia ZAiKS. Praktyki adwokackiej zaniechał pod koniec 1949 r., po objęciu stanowiska kierownika literackiego Zespołu Filmowego „Warszawa”. W latach 1953–1955 był prezesem Rady Naczelnej ZAiKS-u, a od 1957 r. przewodniczącym zarządu. Od 1958 r. do 1966 r. był członkiem Zarządu Polskiego PEN Clubu.

W okresie stalinizmu tworzył poezje o charakterze socrealistycznym, pochwalające władzę komunistyczną, Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą i transformację kraju na wzór ZSRR Stalina (np. wiersze *Głos Ameryki*, *Marsz*). Po przejęciu władzy przez Władysława Gomułkę przestał zajmować się twórczością zaangażowaną politycznie, uchodził nawet za milczącego kontestatora ustroju. Jednak w 1964 r. podpisał *List pisarzy polskich* stanowiący sprzeciw wobec *Listu 34* – dwuzdaniowego protestu wobec cenzury skierowanego do premiera Józefa Cyrankiewicza.

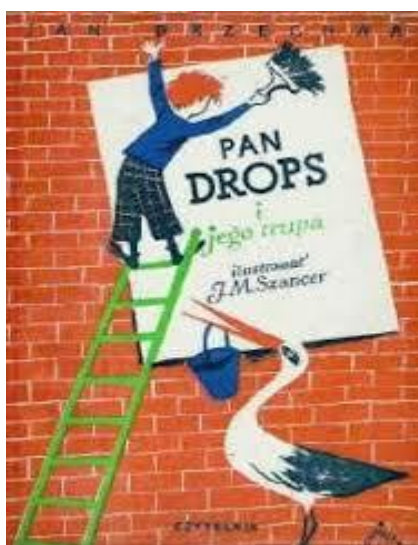
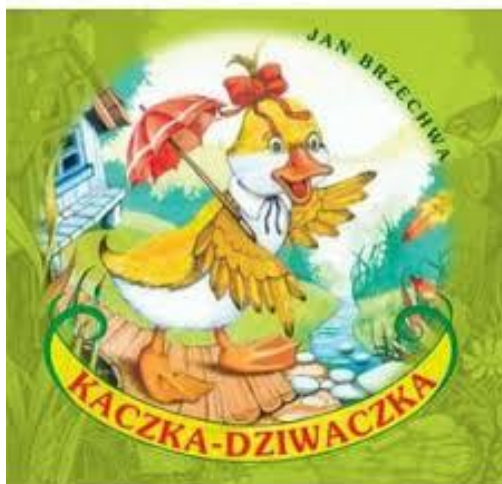
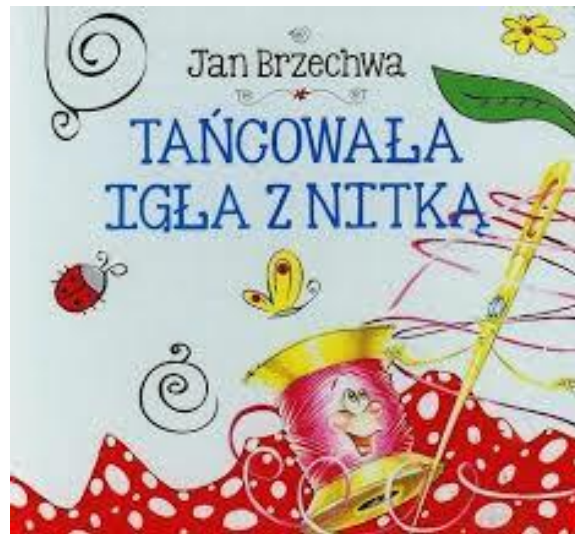
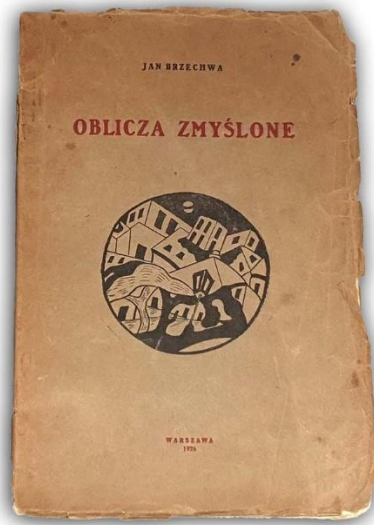
Jan Brzechwa była także tłumaczem z języka rosyjskiego. Przełożył między innymi utwory Aleksandra Puszkina, Antoniego Czechowa, Siergieja Jesienina, Włodzimierza Majakowskiego i Ilii Erenburga.

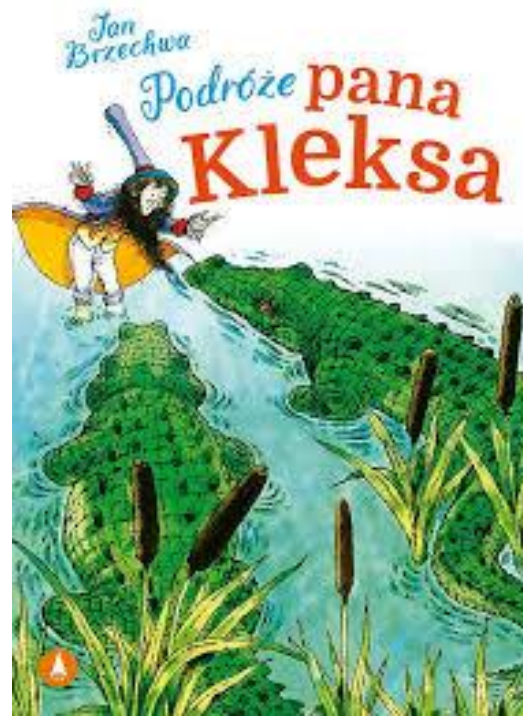
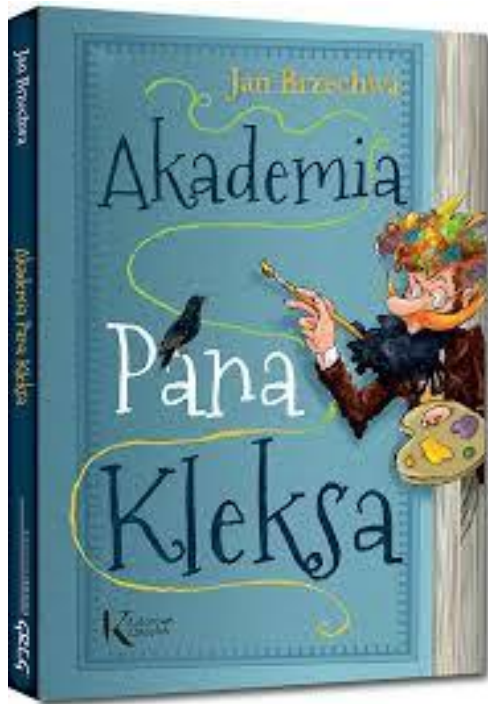
Otrzymał również kilka państwowych wyróżnień, m.in. Nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży w 1956 r. i Nagrodę I stopnia Ministra Kultury i Sztuki w 1965 r.

Zmarł 2 lipca 1966 r. w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

Źródło: <https://kresymuzeum.pl/osoby/121>

ZNANE UTWORY





SŁYNNE CYTATY



Z ludźmi jest tak
jak z zegarkami!
Najważniejsze jest to,
co mają w środku.

Jan Brzechwa

... stuknęła
parasolką
Jestem Pchłą,
lecz przy tym
Polką"

Jan Brzechwa



Znane cytaty...

„A to feler- westchną seler”
NA STRAGANIE

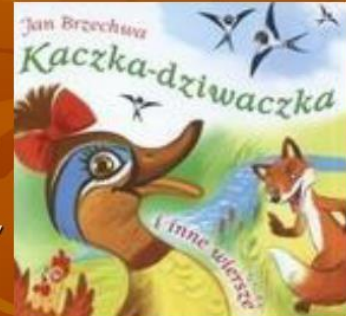
„Na tapczanie siedzi leń, nic nie robi cały dzień”
LEŃ

„Niech mi każdy powie szczerze, skąd się wzięły dziury w serze?”
WRONA I SER

„Tańcowała igła z nitką, igła- pięknie, nitka- brzydko”
TAŃCOWAŁA IGŁA Z NITKĄ

„W Szczebreszynie chrząszcz brzmi w trzcinie i Szczebreszyn z tego słyńie”
W SZCZEBRZESZYNIE

„Nad rzeczką, opodal krzaczka, mieszkała Kaczka -dziwaczka”
KACZKA- DZIWACZKA



Jan Brzechwa
zebra

**Czy ta zebra jest prawdziwa?
Czy to tak naprawdę bywa?
Czy też malarz z bożej łaski
Pomalował ośła w paski?**